

Lantos Iván-életútinterjú

Készítette: Jávorszky Béla Szilárd

A beszélgetés időpontja: 2019. május 15., Szentendre, Dömörkapu
Szerkesztett, tömörített, kiegészített, lábjegyzetelt változat.

Lantos Iván (1949) a hetvenes években az Orfeo, a Vízöntő, majd a Kolinda alapító tagja volt, emellett játszott a Sebő-együttesben is. 1980 és 2003 között Franciaországban élt, ahol szintén több formációt alapított (Transylvanian Káposzta, Spondo), a dzsesszdobos Gritz Péterrel¹ duózott, kortárs táncsoportok számára írt zenét, valamint számos előadó (Hughes de Courson,² Pierre Akendengué,³ Gabriel Yacoub,⁴ Christian Ferrari)⁵ lemezprojektjeiben és/vagy turnéiban vett részt. Hazatérése után a bugaci pusztában telepedett le, az utóbbi években a szentendrei Dömörkapun él. Sajat neve alatt egyetlen albuma jelent meg (*Holnapig*, 2003), amelyen életműve legmarkánsabb stílusirányait vonultatja fel. Ahogy a CD borítóján olvasható: „Lantos egyedi zenei világában a gyökértelenség határtalansággal, az ironia emelkedettséggel, a reneszánsz a posztmodernnel párosul.”

Jávorszky Béla Szilárd:

Szoktad mondogatni, hogy az életedet mennyire meghatározta, hogy a Kodály Zoltán irányításával és Bors Irma énektanárnő vezetésével létrejött Lorántffy utcai általános iskola zenei tagozatára járhattál. Gondolom, ez a szüleid döntése volt. De mielőtt ideig eljutnánk, kérlek, mutasd be röviden, hogy 1949-ben milyen családi környezetben láttad meg a napvilágot?

Lantos Iván:

Édesapám – akinek eredeti családnevét időnként használom – 1910-ben Lieberman Vilmos néven született egy fiumei zsidó családban, onnan később Szombathelyre került, majd általam nem ismert okok miatt 1941-ben Nyíregyházára telepedett át, ahol egyik barátjával hatalmas textilüzletet nyitott. Aztán jött a háború, apámat elvitték munkaszolgálatra, az első feleségét és a lányát pedig koncentrációs táborba hurcolták, ahonnan nem is tértek vissza. Mai fejjel úgy gondolom, hogy a háború után a munkaszolgálatot túlélő öreg a biztonság kedvéért másodjára már nem zsidó feleséget keresett magának. Így ismerkedett meg a nála tíz évvel fiatalabb, vásárosnaményi református családból származó édesanyámmal, Kaszás Katalinnal. És így születtem – egyedüli gyerekként – 1949-ben Nyíregyházán, de aztán a család hamarosan a fővárosba költözött. Édesapám textilüzletét ugyanis a Rákosi-korszakban államosították, édesanyám pedig – tanár édesapja révén – 1951-ben a budapesti Erőmű Javító és Karbantartó Vállalatnál kapott állást.

---

¹ Gritz Péter (1958), miután idehaza elvégezte a dzsessztanszakot, 1980-ban – huszonkét évesen – Franciaországba disszidált, ahol azóta sokat foglalkoztatott, megbecsült zenész.

² Hughes de Courson (1946) francia zenész és hangszerelő, a Malicorne együttes egykori tagja.

³ Pierre-Claver Akendengué (1943) gaboni zeneszerző és énekes. Munkásságát hazájában 1997-ben Prix d'Excellence díjjal ismerték el. A gaboni kormány kulturális tanácsadójaként is tevékenykedett.

⁴ Gabriel Yacoub (1952) félig francia, félig libanoni származású zenész.

⁵ Christian Ferrari (1947) francia dalszerző-előadó.

Jávorszky Béla Szilárd:

Édesapád hogy viselte, hogy mindenét elvesztette?

Lantos Iván:

Szerintem ebbe rokkant bele. Miután felköltöztünk Budapestre, különböző boltokban üzletvezetőként szenvedett, aztán az egészségi állapota miatt sok időt töltött kórházban, végül nem bírta tovább, és 1958-ban öngyilkos lett. De neki köszönhetem, hogy 1955-ben a Lorántffy utcai zenei általánosba kerültem. Akkoriban édesanyámmal a Krisztina körúton a keresztapámnál laktunk – apámnak a Fény utcai piac mellett volt egy kicsi lakása, de alig láttuk, mert állandóan kórházban volt –, úgyhogy 1955 őszén a Marczibányi téri általános iskolában kezdtem. De aztán anyám a Budapest szálloda mellett, a Lorántffy lépcső alján szerzett egy piciny leválasztott lakást, apám pedig elintézte, hogy év közben átkerüljek a Lorántffyba. Ezt a döntését utólag úgy értékelem, hogy ez volt az én apai örökségem. Kiszimatolta, hogy ebben az iskolában vélhetően jó társaságba kerülök.

Jávorszky Béla Szilárd:

És tényleg jó társaságba kerültél?

Lantos Iván:

Mondhatni, igen. Az első öt-hat évben érdekes családok gyermekei gyűltek ott össze, a szülők között progresszív szellemiségű orvosok, a rendszer jellege miatt lecsúszott értelmiségiek és leendő miniszterek egyaránt megtalálhatóak voltak. A Lorántffy tehát egyszerre volt káderképző és elitiskola. Kodály Zoltán kezdeményezésére 1954-ben indították el az ének-zene tagozatot, az első évfolyamra járt például Sipos Mihály,⁶ a harmadikra pedig Gryllus Dániel.⁷

Jávorszky Béla Szilárd:

Odahaza milyen zene szólt?

Lantos Iván:

A szüleimet a zene egyáltalán nem érintette meg, a családban nemhogy zenész nem volt, de zeneszerető ember sem. Édesanyám nem énekelt főzés vagy vasalás közben, odahaza voltaképpen egyáltalán nem szólt semmi. Viszont rengeteg szabadidőm volt. Az ötvenes-hatvanas években emlékeim szerint egyrészt kevesebb időt töltöttünk az iskolában, mint manapság a gyerekek, másrészt akkoriban még nem volt az a rengeteg magánóra. Úgyhogy állandóan fociztunk, és mentek az egyéb szabadtéri örületek.

Jávorszky Béla Szilárd:

A Lorántffyban milyen hangszeren tanultál?

Lantos Iván:

A szolfézs és az ének mellett, ha jól emlékszem, hamar kellett hangszer választanunk, és ez nekem a zongora lett. Semmi közöm nem volt hozzá, vélhetően az anyám találta ki, úgyhogy később szerzett otthonra egy pianínót. De nem sok emlékem fűződik hozzá, valószínűleg azért sem, mert nem szerettem rajta gyakorolni. Pedig legalább öt-hat évig zongoráztam, mire valamiért – a pontos okára szintén nem emlékszem – áttértem a klarinétára. Ez még ugyancsak a Lorántffy általánosban történt. De ez sem tartott sokáig, mert a szaxofonozás sokkal jobban érdekelt. E kettőt amúgy váltóhangszerként is szokták emlegetni,

---

⁶ Sipos Mihály (1948) hegedűs, a Muzsikás együttes alapító prímása.

⁷ Gryllus Dániel (1950), a Kaláka együttes vezetője.

hisz ugyanazzal a szájállással kell megfújni, és játéktechnikában is rengeteg hasonlóság van köztük. Meg hát a klarinétot előbb találták fel, mint a szaxofont, így jobban el is terjedt a klasszikus zenében.

Jávorszky Béla Szilárd:

Pár évvel vagy fiatalabb a nagynak mondott beatgeneráció tagjainál, így a hatvanas éveket tinédzserként élted át. A beatzene mennyire érintett meg?

Lantos Iván:

Abszolút. Főleg azt követően, hogy egészen másik közegbe kerültem. Amikor 1963-ban tizennégy évesen befejeztem a Lorántffy Általános Iskolát, akkori nagy szívfájdalmamra az összes osztálytársam a közeli Móricz Zsigmond Gimnáziumban tanult tovább, édesanyám azonban – aki, mint mondtam, az Erőmű Javító és Karbantartó Vállalatnál dolgozott – kitalálta, hogy legyen valami rendes szakmám, ezért az angyalföldi erőszármú villamosipari technikumba íratott be. Mindennap utazhattam a hatos és tizenhármas villamosokkal. Ebben a technikumban azért más volt az osztályhangulat – környékbeli angyalföldi srácok és lakótelepi vagányok egyaránt jártak oda. Nagyjából ezidőtájt értek az első rádiós popzenei élmények, melyek Komjáthy György⁸ akkoriban induló műsoraihoz kötődtek. A suliban hamar összeverődött egy klasszikus három gitár és dob felállású beatzenekar, amelyben basszusgitároztam. Legalábbis így emlékszem. A bőgő és a szaxofon ugyanis később jött be az életembe.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mikor?

Lantos Iván:

A szaxofonozást a Wanderersnek⁹ köszönhettem. Az együttes dobosának az apja a Keleti Károly utcában – a Rákóczi Gimnáziumhoz közel – volt trafikos, később Rédey Gábor személyében remek énekesük lett, és miután hírért vették, hogy tudok szaxofonozni, bevettek maguk közé. A Kapás utcai tánciskolában kísértük rendszeresen a cha-cha-cházókat, ami számomra remek zenekari gyakorlatot jelentett. Miközben akadtak kényszer szülte mókás helyzetek is: miután a zenekarnak egyetlen mikrofonja volt, azt felváltva használtam az énekessel, ezért végig egy széken állva kellett tenorszaxofonoznom, hogy ne kelljen állandóan állítani a mikrofon magasságán.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ha jól számolom, 1968-ban érettségiztél. Mivel teltek az azt követő évek?

Lantos Iván:

A technikum elvégése után mindenképpen le akartam tudni az akkor még két éves kötelező sorkatonai szolgálatot, hogy aztán minél hamarabb visszatérhessek a zenéléshez. Pedig lett volna még egy évem a technikumi gyakorlatra, de azt is inkább lepasszoltam. Végül 1968 őszén vonultam be, és attól kezdve, hogy bekerültem, már azon mesterkedtem, hogy miként lehetne idő előtt leszerelnem. Több kísérletet tettem rá, de úgy látszik, nem voltam ebben elég ügyes, mert rendre lebuktam. Az első hónapokban Budakeszin voltam híradós, de aztán a feletteseim megunták, hogy állandóan keverek-kavarok, kórházba járok, úgyhogy áthelyeztek Ercsibe. Ott más hangulat volt. Persze ott is próbálkoztam, például azt állítottam,

---

⁸ Komjáthy György (1933) zenei szerkesztő. Nevéhez fűződnek a Magyar Rádió első popzenei műsorai, a *Vasárnapi koktél* (1964) és a *Csak fiataloknak!* (1965).

⁹ A magyar popzene egyik korai formációja, a Wanderers együttes 1963 és 1976 között működött.

hogy nem látok, mert szemtengelyferdülésem van. Felkészültem rá, hogy a felülvizsgálaton miket kell ilyenkor mondani, de az orvos átlátott rajtam, váratlanul odatett eléem egy tükröt, én meg nem tudtam, hogy ilyenkor jobban vagy rosszabbul kell-e látnom. Úgyhogy lebuktam.

Mire annyira felszívtam a vizet, hogy az egyik éjszaka vakbélgyulladás tüneteket produkáltam. Tudtam, akkor nincs mese. Azonnal be is szállítottak a Honvéd Kórházba, ahol megoperáltak, de másnap az orvos megjegyezte, hogy jobban jártam volna, ha bevallom, hogy csak szimuláltam. Na, erre megint felszívtam a vizet, kitört nálam a hülyeség, és addig vakargattam a sebet, amíg szép nagy, tojás alakú púp nőtt rá. Onnantól komolyan vettek. Aztán a végén bélösszenövással operáltak meg. És ekkor – 1970 eleje lehetett – végre leszereltek.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mihez kezdted a szabadsággal?

Lantos Iván:

Olyannyira kimerültem a leszerelésért vívott harcban, hogy egy éven át abszolút semmit sem csináltam. Fantasztikus időszakként éltem meg, de az okát azóta sem tudom megfejteni. Se pia, se csaj, összevissza éltem, zenélni sem zenéltem. Amire emlékszem, hogy éjszakánként rengeteget lödörögtem az amúgy néptelen utcákon.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mi vetett véget ennek az időszaknak?

Lantos Iván:

Talán ekkor jött be az életembe az Orfeo.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ekkor már régóta bőgőztél. A zongora, a klarinét és a szaxofon után miért épp ezt a hangszert választottad?

Lantos Iván:

Tizenhét éves voltam, amikor nyári szakmai gyakorlaton vettem részt az Erőmű Javító és Karbantartó Vállalatnál, ahol – miután anyám révén tudták rólam, hogy zenélek – bejárhattam a zeneraktárba, ahol egy nagybőgő és egy pergődob is volt. A pergőt azonnal hazavittem, és (lábcinnel kiegészítve) lelkesen gyakoroltam rajta, amit sokan hallhattak a környéken. Egyszer csak a közeli Hotel Ifjúságból felhívott egy fickó, hogy megbetegedett a szálló zenekarának a dobosa, nem ugranék-e be helyette másnap este. Kalandvagyó voltam, úgyhogy elvállaltam. Pedig nem igazán tudtam dobolni, dobosként zenekarban még soha nem játszottam. Persze, miután beültettek a hangszer mögé, elárultam, hogy kizárólag a pergőt és a lábcint tudom kezelni, a többi ismeretlen terület számomra. A zenekarvezető szerencsére praktikusán közelítette meg a dolgot, minden szám előtt villámgyors instrukciókat adott, hogy mihez ne nyúljak. Például ha menüettet játszunk vagy bármi más 6/8-ados tempójú számot, akkor a lábcint nyugodtan elfelejthettem. A legjobb tudásom szerint végigdoboltam az estét. Erős a gyanúm, hogy nem lehettem valami jó, de kétségkívül túléltem. Viszont soha többet nem vállaltam be ilyen kalandot.

A dobolás és a bőgőzés annyiban függ össze, hogy bár anyám munkahelyéről a pergődobot vittem haza, a zeneraktárban egy nagybőgő is ott állt a sarokban. Rögvest megtetszett a hangszer. Egyik régi focista barátom, a zongorista Székely Iván a Nagyegyed utcában lakott, tehát nem messze tőlünk, és időnként Beatles-dalokat játszottunk: ő zongorázott, én meg gitároztam. Aztán Iván a konzervatóriumban dzsesszel kezdett

foglalkozni, és amikor egyszer egy Oscar Peterson¹⁰-művet zongorázott, a nagybőgőn tapogattam hozzá a hangokat. Egy idő után annyira belejöttünk, hogy bevettük harmadiknak a dobos Nikosz Pogonatoszt, akivel 1971-ben a salgótarjáni V. Amatőr Könyűzenei Fesztiválra is eljutottunk, ahol dzsessz kategóriában az együttesek közül a zsűri minket talált a legjobbnak. Nagyjából ebben az időszakban történt, hogy a nyarat az egyik tihanyi hotelben játszottunk végig, ahol az énekes szólista Maróti Magdolna¹¹ és Berki Tamás¹² volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Berkit honnan ismerted?

Lantos Iván:

Még a Gerillában¹³ játszottunk együtt, Vámos Miklóssal¹⁴ (vagy ahogy akkor hívták: Vámos Tiborral) hármasban. Az 1967-es első és egyetlen magyar pol-beat fesztiválon – ahol az együttes több díjat elnyert – persze még nem vettem részt, de később legalább másfél éven át erősítettem a soraikat. Alapvetően bőgőztem és vokáloztam. Azóta egyszer majdnem megkértem Berkit és Vámost, hogy csináljunk egy Gerilla-estet. De aztán mások mondták, hogy inkább ne. Pedig nagyon szerettem játszani azokat a dalokat. Szerencsére ők keveset írtak, többségében mások – például Pete Seeger,¹⁵ José Martí¹⁶ – szerzeményeit adtuk elő, Haraszti Miklós¹⁷ kiváló fordításában. De idővel rá kellett jönnöm, hogy ezt az örökséget ma már egyikük sem vállalja fel. Talán majd Vámos kilencvenedik születésnapján. Bár szerintem Berki lesz a nagyobb probléma.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hogyan keveredtél oda? Nekem sosem tűntél harcos szélsőbaloldalinak.

Lantos Iván:

Utólag visszatekintve magam sem értem ezt. Valószínűleg csak az hajtott, hogy szerettem zenélni, a Gerilla repertoárjának koncepciójához viszont valóban semmi közöm sem volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

És az Orfeo?¹⁸ Lényegében az is hasonló szellemiségű társaság volt, nem?

Lantos Iván:

Engem mindkettőben a zene és a zenélés vonzott, nem az ideológia. Che Guevarát akkoriban nem is ismertem. Az egész Orfeo zenekar amúgy úgy kezdődött, hogy az akkor már létező, bábosokból és képzőművészekből áll Orfeo társulat az egyik előadásához szükségét érezte valamilyen magnóról bejátszható hangzó anyagnak. Ebben az időben

---

¹⁰ Oscar Peterson (1925–2007) hétszeres Grammy-díjas amerikai zenész, a dzsessztörténet egyik legismertebb zongoraművésze.

¹¹ Dr. Bánhidiné Maróti Magdolna a hatvanas években részt vett több Ki mit tud?-on és táncdalfesztiválon, de a táncdalénekesi karrier helyett a családi életet választotta.

¹² Berki Tamás (1946) dzsesszénekes, pedagógus.

¹³ A hazai polbeatmozgalom legfontosabb zenekara, amely 1966-tól 1971-ig (egyres források szerint 1972-ig) létezett.

¹⁴ Vámos Miklós (1950) író, dramaturg, kiadóigazgató.

¹⁵ Pete Seeger (1919–2014) amerikai folkénekes, politikai aktivista.

¹⁶ José Martí (1853–1895) kubai költő, író, szabadságharcos.

¹⁷ Haraszti Miklós (1945) író, újságíró, politikus.

¹⁸ A bábosokból, képzőművészekből és zenészekből álló Orfeo csoportot 1969-ben Malgot István szobrász alapította és irányította.

Malgoték mellett egykori lorántffys iskolatársam, Gál Éva hegedült, ő keresett meg, mert tudta, hogy szeretek bütykölgetni a szalagos magnón. A rádióból vagy hanglemezről felvett anyagokat előszeretettel vagdostam szét és ragasztottam össze, így készítettem speciális válogatásokat. Szóval Éva megkeresett, összetettünk valami zenét, ő hegedült, én bögöztem, így a bábosoknak lett szalagos hangzó anyaga. Egy idő után viszont felmerült az igény egy saját zenekarra.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezt a társaságot te verbuváltad össze, vagy csak részt vettél benne?

Lantos Iván:

Az biztos, hogy nem én voltam a főszervező. Szerintem Panyiga¹⁹ lehetett, aki akkor már felbukkant az Orfeo környékén. Aztán egyszer csak feltűnt Zsigmondi Ági, Dabasi Pétert pedig együtt csábítottuk át a polbeates Monszumból. Ez lett az Orfeo zenekar alapfelállása. Mint az Orfeo társulat zenei szekciója elég hamar állandó próbalehetőséghez jutottunk a Kőbányai Ifjúsági Házban, amit akkor Benkő Éva, Vitányi Iván²⁰ későbbi munkatársa vezetett. Idővel bővült a csapat, Zsigmondi Ágin keresztül érkezett Kamondy Ági, valaki beajánlotta Nemes István Egont, illetve valahogyan bekerült Forgács Péter is, aki eredetileg dobosként csatlakozott, de az előadásokon alapvetően szövegeket olvasott. Így alakult ki 1972 elejére a héttagú Orfeo zenekar, amit amúgy mi Orfeo Zenészcsoporthoz hívtunk.

Jávorszky Béla Szilárd:

Zenei szempontból ki volt a meghatározó?

Lantos Iván:

Alapvetően Panyiga és Dabasi. Panyiga hozta a dalok nagy részét a különböző történelmi társadalmi mozgalmak repertoárjaiból, és szerintem rajta keresztül ismertük meg – először még felvételtől – a chilei Quilapayúnt, ami maga volt a csoda. Zeneileg elementáris erővel hatottak, rám legalábbis bizonyosan. Amikor 1972 februárjában meghívtak a berlini Rote Lieder fesztiválra, mindezt élőben is megtapasztalhattuk. A Quilapayún bitang jó zenészekből álló, egészen kivételesen fantasztikus banda. A mai napig létezik, a tagok jelenleg Párizsban élnek, ideje lenne őket újra felkeresnem.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az Orfeóban elégedett voltál a rád osztott zenei szereppel?

Lantos Iván:

Az Orfeo remek társaság volt, nem maradt bennem hiányérzet. Annak ellenére, hogy szellemileg – miként korábban említettem – sosem tudtam a többiekkel azonosulni. Visszagondolva úgy látom, hogy akkoriban én is kerestem valamit. Éreztem, hogy a rendszer nem stimmel, de nem tudtam megmondani, pontosan hol a baj, és legfőképpen, hogy mi lenne helyette a működőképes változat. A társaság viszont a Gerillánál és az Orfeónál egyaránt elvárásolt. Remek haverok, remek emberek, akik között remekül éreztem magamat. Malgot Pisti időnként ugyan vehemensen nekiállt világot megváltani, de a hétköznapi életünk abból állt, hogy zenéltünk. Miközben a csoporton belül működött egy remek szabadegyetem, amelynek keretében minden területről a legjobb előadók jöttek előadásokat tartani. Tényleg remekül éreztük magunkat. Tizennyolc-húsz éves korban egy ilyen közösség valóban annyira

---

¹⁹ Vas János Panyiga (1953) zenész, folklórkutató.

²⁰ Vitányi Iván (1925) szociológus, esztéta, politikus.

erőssé tud válni, hogy ilyenkor az ember könnyen elfelejti azt, hogy a hétköznapokban amúgy milyen környezetben él.

Jávorszky Béla Szilárd:

Hogyan élted meg az 1972 őszi nagy szakadást, amikor a zenészek kiváltak az Orfeo Csoportból és Vízöntő néven folytatták tovább?

Lantos Iván:

Rosszul, de muszáj volt meglépnünk. Az azon a nyáron indult koncepciózus rendőrségi nyomozás célja voltaképpen a csoport szétbomlasztása volt, de aztán egyik pillanatról a másikra abbamaradt az eljárás. Berendeltek minket, páran hatósági figyelmeztetést kaptak, de aztán pontot tettek a végére. Néhány hétre rá viszont Szántó Gábor²¹ vezetésével *Orfeo az álvilágban* címmel a *Magyar Ifjúságban* elindult az a cikksorozat, amely lehetetlenné tette az akkor már Ki mit tud?-döntős, országosan ismert zenekar működését. És miként Panyiga a vele készült életútinterjúban is rámutatott, mindez az Orfeo Csoport többi tagját kevésbé érintette, hiszen a Stúdiónak volt saját helyisége, a Hazafias Népfrent klubja a Kinizsi utcában (később a kisgazdák pártirodája lett), ahol állandóan felléphetett. A bábosoknak szintén volt helyük. Nekünk viszont a koncertezés nagyon ment, közben pedig hívtak tévéműsorba, tévéfilmbe (Zolnay Pál), a Katona József Színházba (Iglódi Pista). Tata²² pedig a Bihariba. És miután 1972 őszén kiváltképp az Orfeóból és Vízöntő néven folytattuk, jó darabig ugyanazt a repertoárt játszottuk. Mi több, az Országos Rendező Iroda által szervezett koncerten is szerepeltünk.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ezek szerint volt ORI-vizsgátok?

Lantos Iván:

Kellett lennie, hisz legalább hat-hét ORI-fellépésünk volt, az egyik egy kőbányai textilgyárban. Ekkor még nem volt a zenekar tagja Kiss Feri,²³ alapvetően a chilei dalokat énekeltük, a nagy slágernek számító *Törd a kerítést!* és hasonlókat. Panyiga meg hozta a ballada- és betyárvonalat. Emlékszem, ebben a bizonyos kőbányai textilgyárban egy divatbemutatón léptünk fel, más, hozzánk amúgy egyáltalán nem passzoló művészek társaságban. Hamisítatlan ORI-szervezésű esztrádműsorban.

Jávorszky Béla Szilárd:

Sebővel²⁴ nagyjából ugyanebben az időszakban játszottál?

Lantos Iván:

Nagyjából igen. Ferit nagyon bírom, szerintem az egyetlen pali, aki valamennyire követte és tisztelte a későbbi zenei kísérletezéseimet. Igazi rendszerező figura. Nemrég a Berek Kati-emléktáblának az avatásán²⁵ beszélgettünk az *Együgyű ének* című tévéfelvétel

---

²¹ Szántó Gábor (1941–2009) újságíró.

²² Novák Ferenc (1931) – vagy ahogy a szakmában nevezik: Tata – koreográfus, rendező, etnográfus, ekkoriban a Bihari Táncegyüttes vezetője.

²³ Kiss Ferenc (1954) zenész, zeneszerző, szövegíró, népzenegyűjtő, az Etnofon Népzenei Kiadó művészeti vezetője.

²⁴ Sebő Ferenc (1947) énekes, gitáros, dalszerző, népzenekutató és építészmérnök, a hazai hangszeres népzenei és táncművelés egyik elindítója, a Sebő-együttes vezetője.

²⁵ 2019. május 17-én Berek Kati (1930–2017) egykori otthonánál, a Harcsa utca 2. szám alatti ház előtt találkoztak tisztelői, barátai, kollégái és családtagjai. A művész emléktábláját Szinetár Miklós rendező, Jordán Tamás színész, rendező és Sebő Ferenc énekes, dalszerző avatta fel.

születéséről. Ez volt az első alkalom a tévében, hogy vers és zene együtt szólalhatott meg. 1972-ben készítette Zolnay Pál, Halmos Béla²⁶ a felvételen valamilyen oknál fogva nem vett részt, és Feri engem hívtott helyettesnek. Mindössze két próbát tartottunk, aztán vettük is fel. Berek Kati szavalt, Feri gitározott és énekelt. én még főként bőgöztem és vokáloztam.

Jávorszky Béla Szilárd:

A Vízöntőnél Tata miként jött a képbe?

Lantos Iván:

Vélhetően az időközben hozzánk csatlakozott Kiss Feri népi író édesapján keresztül. A Bartók Táncegyüttesben akkoriban már Sebő, majd később a Muzsikás játszott a próbákon, és Tata is szeretne volna, hogy a Biharinak²⁷ is legyen saját kísérezeneke. Emlékeim szerint eléggé rosszul játszottunk népzene, de mégis működött.

Jávorszky Béla Szilárd:

És te miként emlékszel, miként lett a Vízöntőből Kolinda?

Lantos Iván:

Kifelejtettem a történetemből, hogy a hetvenes évek első felében elvesztettem a dzsessztanszakon. Miután leszereltem a katonaságtól, és egy éven át semmit nem csináltam, elmentem teherautó-sofőrnek. Merthogy az édesanyám kitalálta, hogy mégis legyen valami munka a kisfia kezében. Akkoriban ugyanis, ha az ember utána bevállalt egy év gyakorlatot, ingyen lehetett letenni a teherautósofőr vizsgát. De nálam nem tartott egy évig a teherautózás, mert idő előtt kirúgtak. Közben ugyanis a dzsessztanszakra felvételiztem bőgőből. Szóval az agyam máshol járt, nem figyeltem mindig eléggé, lett pár karambolom, és inkább eltekintettek az egy évtől. A dzsessztanszakra viszont egyből felvettek, ahol Berkes Balázs²⁸ volt a bőgőtanárom, Gonda János²⁹ tartotta az elméleti órákat, Kruza Richárd³⁰ pedig a kiszenekei gyakorlatot.

A tanszakot nekem végül (a három év helyett) öt év alatt sikerült elvégezni, a harmadik évben ugyanis Kruza Richárdot Hollandiába hívták vendéglátózni, a bőgősének, Román Péternek azonban még nem volt meg az érettségije, úgyhogy hívtott, ugorjak be helyette. E lehetőség miatt pedig minden elengedtem. Pénzkeresés Hollandiában, Ricsiékkel, éjszakai klubokban, bőgözéssel, szaxofonozással, miegyébbel – ez a munka rettenetesen érdekelt. Úgyhogy leléptem hat hónapra, még a Vízöntőt is otthagytam. Míg odakint játszottam, levélben tartottam a kapcsolatot Dabasival, akivel megállapodtunk, hogy amint hazajövök, összerakunk egy rendes bandát. Ez lett a Kolinda.

Jávorszky Béla Szilárd:

A fénykorát a hetvenes évek második felében élő Kolinda mifelénk inkább legenda, mint megélt zenetörténet. Az általatok képviselt autonóm folk-rock az akkori behatárolt magyar zenei miliőben nem sok életteret kapott, a Franciaországban megjelent három nagylemezeket legfeljebb szuvenírként érkezett be az országba, ettől is nemesedett idővel legendássá, mégha igazából egyik sem hibátlan. Az első egy majdnem népzenei korong, nem

---

²⁶ Halmos Béla (1946–2013) hegedűs a magyarországi hangszeres népzenei és táncművelés egyik elindítója, a Sebő-együttes egyik alapító tagja.

²⁷ Bihari János Táncegyüttes.

²⁸ Berkes Balázs (1937) dzsesszbőgős

²⁹ Gonda János (1932) zongoraművész, zeneszerző, zenetörténész, főiskolai tanár, a ma már a Liszt Ferenc Zenetudományi Egyetemhez tartozó dzsessztanszak alapítója, vezetője.

³⁰ Kruza Richárd (1939) lengyel származású, a hatvanas-hetvenes években Magyarországon élő zongorista, vibrafonos, pedagógus.

A Cité Universitaire-ben adtunk egy rendkívül sikeres koncertet, melyen – mint később megtudtuk – a közönség soraiban ott ült a Malicorne (ami lényegében a francia Kolinda) éneke, az egész francia folkmozgalom egyik legfontosabb figurája, Gabriel Yacoub. És ő még a koncert alatt nagy sebességgel felhívta a zenekar bögösét, Hughes de Coursont, aki nem mellesleg a Hexagone kiadónál volt vezető beosztásban. Majd Yacoub rávett bennünket, hogy két nappal később Párizs egyik igazi szegénynegyedében (ami megfelel a mi Békásmegyerünknek) a helyi művelődés házban játszunk még egy koncertet. Kilenc-tíz ember előtt léptünk fel, de közöttük állt Hughes, aki utána odajött hozzánk, hogy írjunk alá egy hároméves, három lemezre szóló szerződést a Hexagone-nál. A főnöke ugyanis épp sielt, így ő helyettesként ezt aláírhatja. Úgyhogy másnap bevonultunk Párizs egyik legnagyobb stúdiójába – Hughes ugyanis nem a Malicorne-ból élt, hanem reklámzenéből, és azok terhére bérelte ki a helyet –, és három nap alatt felvettük az első Kolinda-nagylemez anyagát.

Jávorszky Béla Szilárd:

Az Interkoncert engedélyére nem volt hozzá szükség? Hisz akkoriban hivatalosan csak rajtuk keresztül lehetett ilyen szerződéseket intézni.

Lantos Iván:

Igen, ezt mi is tudtuk, úgyhogy a stúdióból felhívtam az Interkoncertet, elmeséltem, hogy kaptunk egy szerződésajánlatot három évre, három lemezre, és mielőtt az ügyintéző bármit mondhatott volna a telefonban, megszakadt a vonal. Mikor hazajöttünk, persze kaptunk a fejünkre, de a szerződés már alá volt írva. Így született meg az a három nagylemez.

Jávorszky Béla Szilárd:

Végül simán tudomásul vette a hivatal? Nem próbálták megakadályozni? Például bevonatni az útleveleteket?

Lantos Iván:

Nem, szerencsére. A százalékot persze attól függetlenül le kellett adni, hogy ténylegesen ők szerveztek-e vagy sem. Sőt, kifejezetten arra kértem őket, hogy ne csináljanak semmit, mert nekünk odakint van jól működő szervezőnk.

Jávorszky Béla Szilárd:

1979-ben jelent meg a harmadik Kolinda-LP. Miért döntöttél úgy, hogy ezt követően kint maradsz Franciaországban?

Lantos Iván:

Nem én voltam az első, aki a zenekarból kint maradt: a Kolindából elsőként az utolsó két évben velünk zenélő Zombori Attila disszidált. Mikor a Hexagone-os szerződés lejárt, még hazajöttem, miután odakint az egyik stúdióban – Hughes-nek köszönhetően – felkínáltak nekem egy művészeti vezetői állást. Próbáltam volna hivatalosan elintézni, de idehaza az illetékesek fél év alatt sem adták meg a munkavállalási engedélyt. Mire szokásom szerint felszívtam a vizet, igényeltem egy turista útlevelet, összepakoltam és eltűntem. Megint elegendő lett mindenből.

Jávorszky Béla Szilárd:

Párizsba vitt az utad?

Lantos Iván:

Igen. A művészeti vezetői állást sajnos már lekéstem, hisz közben eltelt nyolc hónap, és miután megérkeztem Párizsba, kezdetét vette az emigráláskor szokásos átmeneti állapot. Szerencsére a Malicorne-nal korábban többször turnéztunk, a tagokkal majdnemhogy baráti kapcsolatban álltam, így szereztek nekem olcsón lakást, meg rendszeresen elvittek magukkal fogadásokra. Remek, finom vacsorák voltak ezek, de emlékszem, a végén mindig annyira éhes maradtam, hogy a közeli kisboltban vettem pluszba egy sonkás szendvicset. Ez az emigráns átmeneti állapot aztán másfél évig tartott: hosszas sorban állások és különböző papírok beszerzése után akkorra kaptam meg a menedékjogot.

De közben legalább bejött az életembe a ma már öreg csotrogánynak számító Apple II³², amelyhez Angliában gyártották az első, zenekészítésre alkalmas szoftvereket. Amikor először kiutaztam a szigetországba, huszonnégy óráig zárkában tartottak, majd kiutasítottak, merthogy elfelejtettem valamilyen papírt beszerezni, és menekültként akkoriban nem lehetett csak úgy átmenni oda. Viszont ez alatt a másfél év alatt megtanultam, mi az a komputer.

Jávorszky Béla Szilárd:

Használtad is?

Lantos Iván:

Persze. Indításként egy TR-808-as³³ dobgépet vásároltam, akkoriban sokat dolgoztam Patrice Robinnel.³⁴ A zenei életben addigra már olyannyira rám ragadt a „hagyományos népzene, Kolinda-tag” bélyeg, hogy igyekeztem ezzel szembe menni. A párizsi folkélet központjának számító Cité Universitaire-ben felvonultam a színpadra egy TR-808-assal, meghívtam az összes zenészsímerősmet, mondván, míg a gépen az aszimmetrikus programok futnak (persze nem maguktól, kábelezés, szinkronizálás, egyebek), ők azt játszhatnak, amit akarnak. Akkoriban amúgy épp szólógitároztam. A közönségnek óvatosságból banánokat és mandarinokat osztogattam, hogyha nem tetszik a produkció, azokkal dobálhasson bennünket. A francia zenészeknek akkoriban persze még fogalmuk sem volt az aszimmetriáról, de miközben a gépek összevissza kotyogtak, ők tisztességgel birkóztak a feladattal, úgyhogy a koncertből a végén hatalmas performansz kerekedett.

Jávorszky Béla Szilárd:

Ebből nőtte ki magát a Transylvanian Káposzta?

Lantos Iván:

Lényegében igen. Ezzel a formációval különböző világslágereket – *She Loves You, You Really Got Me, Gimme Some Lovin*³⁵ – adtunk elő aszimmetrikus ritmusban. Még egy nagylemez is született belőle. Egészen nagy magasságig repült a társulat, egy amerikai énekesnővel, Claudia Phillips-szel, aki nemcsak remekül énekel, de vérbeli színpadi figura. Még a La Défense negyedben található egyik legnagyobb diszkótékába, a Quatre Temps-ba is eljutottunk. Szerettem volna ugyanis látni, hogy milyen az, amikor élőben aszimmetriában

---

³² Az 1977-ben bemutatott Apple II egy nyolcbites otthoni számítógép, az egyik első rendkívül sikeres, tömeggyártású mikroszámítógép. Ez volt az első olyan termék, amelyet az Apple Computer Inc. értékesített.

³³ A zenei forradalmat indító TR-808 nélkül szinte elképzelhetetlen az elektronikus tánczene. Hatására jellemző, hogy a technopionírok közül a 808 State még a nevét is a dobgéptől kölcsönözte.

³⁴ Patrice Robin (1953) francia zongorista, szintetizátoros.

³⁵ A Beatles, a Kinks és a Spencer Davis Group hatvanas évekbeli slágerei.

játsszuk a *You Really Got Me*-t, az emberek pedig meg sem tudnak rá mozdulni a táncparketten. Remekül szórakoztam.

Jávorszky Béla Szilárd:

Mi vetett ennek a formációnak véget?

Lantos Iván:

Egyszerűen más kezdett el érdekelni. Nagyjából 1983-ra értünk a csúcra, amikor megszületett a nagyobbik fiam.

Jávorszky Béla Szilárd:

Számos feleséged közül az ő édesanyja volt a kortárs táncos?

Lantos Iván:

Igen. A svájci származású Caroline Dudan a híres táncos-koreográfus Maurice Béjart tanítványa volt, és 1983-ban Toulouse-ban dolgozott, úgyhogy folyamatosan ingáztam Toulouse és Párizs között. Végül sikerült rávennem, hogy költözzön fel Párizsba, ahol legalább három évig laktunk. Ekkoriban egyrészt már írtam zenéket különböző kortárs táncos társulatoknak, másrészt a Montmartre alján – ahol akkoriban egy dohos pincében laktam – egy nagynevű stúdióban összeismerkedtem Gabon legjelentősebb énekesével, Pierre Akendengué-vel. A Sorbonne-on filozófiából doktoráló, régóta Párizsban lakó Pierre akkoriban egyáltalán nem énekelt gaboni népzene, hanem egy szál gitárral adott elő franciául protest dalokat. Hogy „jön a forradalom, madárkák repülnek”, „szabadság, testvériség” és hasonlóakat. Hughes de Courson viszont rávette, hogy ezek helyett a számok helyett inkább vállalja fel a gaboni hagyományokat, amelyeket aztán megbolondítanánk elektronikával. És elkészítettük a világ szerintem egyik legjobb albumát, a *Mando*-t, amit a CBS jelentetett meg 1983-ban.

Jávorszky Béla Szilárd:

Neked mekkora volt ebben a szereped?

Lantos Iván:

A Pierre által hozott gaboni népdalokból lényegében én állítottam össze a nagylemezt. Hónapokra elutaztunk Gabonba, hogy az afrikai zenéket tanulmányozzuk. Hát, ritmikában nem győztünk ámulni. Rendesen megszenvedtem vele, hogy ezeket beprogramozzam a TR-808-asban. Három hétig dolgoztunk a pincében, mire a nagylemez alapjai megszülettek, aztán jöhettek rá a különböző hangszerek és az éneksávok. Erre a produkcióra a mai napig büszke vagyok.

Jávorszky Béla Szilárd:

Turnéztatok is vele?

Lantos Iván:

Élőben sosem játszottuk. Pedig tetszett Pierre-nek, ha találkozunk, még ma is hatalmas élményként emlegeti.

Jávorszky Béla Szilárd:
Miért nem lett folytatása?

Lantos Iván:

Pierre félt elengedni az őt ismertté tett egy szál gitáros protest song vonalat. A *Mando* világa meredek váltást hozott volna a pályáján, és ezt vélhetően az addigi közönsége sem fogadta volna el. Ráadásul emiatt a koncertzenekarát is át kellett volna szerveznie, hisz a *Mando* tele volt szekvenciákkal. Olyan gépi megoldásokkal, amit jómagam csak 1993-ban hallottam Angliában, ahol a színpadon a számítógépeknek nemcsak színező szerepük volt, hanem ritmikai funkciójuk is. Persze mellette ott ütötte egy emberi dobos, de amúgy az egész zenekar a gépi alapokra dolgozott, az egész produkció hangulatát a gépek határozták meg. A *Mando* sajnos megmaradt a laboratóriumban, se Pierre, se a lemezcége nem merte felvállalni ezt az irányváltást.

Jávorszky Béla Szilárd:
Nem okozott ez neked csalódást?

Lantos Iván:

Nem, engem teljesen lefoglalt, hogy végre programozhatok, és hogy a balkáni zenék után a világ legfantasztikusabb ritmikai rendszere tárult fel előttem. Annyira másfajta ritmikai érzékenység hozott ez az életemben, amit akkoriban legfeljebb az angoloknál – például a korai Police-albumokon³⁶ – hallottam. A hetvenes években sokat foglalkoztam a bolgár zenével, többször jártam kint, volt tehát tapasztalatom, így amikor Pierre-rel az első felvételeket készítettük, a TR-808-ason még 32-ben programoztam az alapokat. Három nap után azonban kiderült, hogy ez nem elég, 64-ben kell programoznom. Majd amikor Pierre visszahallgatta, csak annyit mondott kedvesen, hogy ez olyasmi, de mégsem az. Úgyhogy a végén 128-ban programoztam.

Jávorszky Béla Szilárd:
Zeneileg mi jött a *Mando* után?

Lantos Iván:

Akkoriban annyira el voltam foglalva a felfedezéseimmel, meg az egyéni boldogságommal – 1983-ban született az első fiam, Jonathan, két évre rá pedig Zoltán –, hogy semmi mással nem foglalkoztam. Aztán 1985-ben megszereztük az első romházat, Párizstól 350 kilométerre nyugatra, Vilaine de Pérignében, Caroline-nak jól ment a táncolás, én pedig építkeztem, és három-négy évet otthon maradtam a kölykökkel.

Jávorszky Béla Szilárd:
Nem hiányzott a zenélés?

Lantos Iván:

Nem. A táncosokkal ugyan időnként játszottam, meg írtam nekik zenéket, de amúgy remekül elvoltam odahaza. A táncosokkal amúgy azért is szerettem dolgozni, mert szemben a zenészekkel számukra teljesen természetes volt, hogy tíz napig kizárólag egyetlen dologra koncentrálnak. Ilyenkor semmi haknit nem vállaltak, tíz-húsz napra leköltöztek hozzánk, és csak arra összpontosítottak, hogy megcsináljuk együtt a darabot.

---

³⁶ Az 1977 és 1986 között működő brit újhullámos együttes, a Police zenéjében a punk rock, a reggae és a dzsessz is jelen volt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Meg tudtál élni belőle?

Lantos Iván:

Franciaországban akkoriban már létezett az a kulturális csoda, hogy ha évente hivatalosan 512 órát dolgoztál művészként, akkor a következő évben az államtól havi ellátmányt kaptál. De a házat persze alapvetően a feleségem anyjának pénzéből építettük. Ekkoriban amúgy sokat játszottam (lemezeken is) az alapvetően a gyerekeknek éneklő Christian Ferrarival. Inkább alkoholista, mint énekes, de kétségkívül jelenség. A lemezeinek hangszerelője, zenei rendezője voltam, valamint évente negyven-ötven koncertet adtunk.

Jávorszky Béla Szilárd:

Meddig éltél falun?

Lantos Iván:

Vilaine de Pérignében 1990-ig, de akkor megint szerelembe estem, és 1991-ben megint találtam egy romot, ezúttal Toulouse felett, Saint-Cirq-Souillaguet-ben, ahol megint építkeztem. Azaz kezdődik előlről minden. Hughes ugyancsak ekkoriban lett szerelmes a szintén kortárs táncos Marcellina Martinbe, úgyhogy az egyik darabhoz közösen készítettünk zenét, melyben Hughes tupánon játszott, én pedig dudáltam és énekeltem, plusz csatlakozott hozzánk egy marseille-i énekes. Ez lett a Spondo nevű formációm alapja. Azokat a darabokat, amelyeket a táncelőadásokon játszottunk, később felturbóztuk és rátettük egy nagylemezre.

Jávorszky Béla Szilárd:

A Spondo jelent valamit?

Lantos Iván:

Az égvilágon semmit. Ebben a formációban viszont kiélhettük énekesi vágyainkat. Engem annak idején a Kolindában és az Orfeóban a többiek letiltottak az éneklésről (csakis a kórusban szólalhattam meg), merthogy rendszeresen elfelejtettem a szöveget, ilyenkor improvizáltam és a többiek számára kiszámíthatatlanná váltam. Hughes hasonló alkatú. Úgyhogy miközben a Spondoban zenéltünk, azt énekeltem, ami épp az eszünkbe jutott. Egy jó darabig szaladt a formáció, fesztiválokra játszottunk, 1992-ben nagylemezt jelentettük meg, de aztán ez is elhalt.

Jávorszky Béla Szilárd:

Miért van az, hogy nálad minden csak néhány évig tart? Ilyen könnyen elveszted az érdeklődésedet?

Lantos Iván:

Ma már én is úgy látom, hogy nem elég félig belemenni valamibe, egy probléma megfejtésében addig szeretnék eljutni, ameddig lehet. Korábban jópofa, pozitív energiákkal teli produkciókban vettem részt, de mégiscsak azért zenéltünk, hogy szórakozzunk, hogy jól érezzük magunkat. Az afrikai tanulmányút után azonban nehéz lett újra hangszert venni a kézbe, annyira elképesztő struktúrákat játszanak ott a muzsikusok (akik ennek nincsenek is tudatában, egyszerűen ez jön a hagyományukból). Miközben az angol kocsmákban is sokszor ámulok, milyen szintű zenéket hallok. A zenéhez, a zenéléshez való hozzáállásuk náluk sokkal mélyebb és alaposabb tudáson alapszik. Ezek után kevésnek érzem magam.

Jávorszky Béla Szilárd:

2003-ban jöttél vissza Magyarországra. Azóta két reunionban is részt vettél: 2004-ben a Kolinda, 2011-ben az Orfeo állt újra össze egy-egy alkalomra. Miként élted meg ezeket az újbóli találkozásokat?

Lantos Iván:

Borzasztóan. A Kolindánál kétfajta koncepció feszült egymásnak: vagy eljátsszuk a dalokat úgy, azzal a porral, abban az állapotban, ahogy egykoron tettük, vagy igyekszünk korszerűvé tenni azokat, beépítjük mindazt a tudást és tapasztalatot, amit azóta mindannyian összeszedtünk. A társulatnak a magamásolás tetszett, én viszont szerettem volna az egykori hibákat kijavítani. Például hogy azt a gyimesit nem úgy játsszák, vagy az *Iljú haramia* tempója nem teljesen ugyanaz. Visszatérni a gyökerekhez, de megoldozva azt. Voltaképpen nem játszottunk jól. Mindegyik lemezanyagból egy kicsit. És megint előjöttek azok a problémák, amiért a Kolinda egykoron szétment. Engem inkább az energiák érdekeltek, kevésbé a hangok. Dabasit inkább a hangok. Zsigmondi Ági meg inkább dzsesszelt, pedig csak azt az egyszerűséget kellett volna nyújtania, amit egykoron. És ott voltak a fiatal oroszok, akik akkoriban Péterrel játszottak, és akik technikailag amúgy remek zenészek, de számomra egy idő után unalmassá válnak.

Jávorszky Béla Szilárd:

És az Orfeo?

Lantos Iván:

Nagyjából ugyanez történt az Orfeoval is az A38 hajón. Egyiknek sem voltam már a motorja, és egyik sem jelentett számomra nagy élményt.

Jávorszky Béla Szilárd:

A saját neved alatt egyetlen album jelent meg: *Holnapig* címmel az Etnofon jelentetett meg a munkáidból egy válogatást 2003-ban.

Lantos Iván:

Van még egy produkció, a franciáknál jött ki, Lantos Banda néven, Kamondy Ági, Porteleki Laci és felesége, Anna játszott benne. Korábban amúgy bolgár énekesnővel felvettem Palestrina *Missa Primi Toni* című művét is, amelyet öt-hat nagy fesztiválon bemutatunk. De amúgy ebben az évezredben valóban visszavettem a tempóból. Tíz éve elkezdtem úgynevezett saját dalokat játszani, ez a folyamat ma is tart, változatlanul csinálom, bár nem nagy sikerrel. Még nem olyan tökéletesek a darabok, mint szeretném, de azért vannak benne jó ötletek. A kidolgozásaikkal lassan haladok, nem utolsósorban azért, mert nehezen találok hozzá megfelelő partnereket. Egy időben játszottam a számaimat a Nyitott Műhelyben, de úgy tűnik, az embereket ezek már kevésbé érdekli. Én meg remekül elvagyok itt az erdei magányomban.